

سنگ مرآت بخش

دکتر محمد علی نوری

سرشناسه	: ۱۳۴۲ - نویدی، محمد علی،
عنوان و نام پدیدآور	: تفکر اثر بخش / نویسنده محمد علی نویدی.
مشخصات نشر	: ۱۳۹۶. تهران: دایره دانش
مشخصات ظاهری	: ۳۸۷ ص: مصور، جدول نمودار. ۱۴/۵×۲۱ س.م.
شابک	: 978-600-7111-56-7
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: واژه نامه.
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: اندیشه و تفکر
موضوع	: Thought and thinking
موضوع	: زندگی
موضوع	: Life
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ت ۷۹۳/ن ۴۱/ BF۴۴۱
رده بندی دیویی	: ۱۵۳/۴۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۷۸۳۳۰۴
تاریخ درخاست	: ۱۳۹۶/۰۴/۲۱
تاریخ استخگویی	:
کپیگیری	: ۴۷۸۲۵۳۳

تفکر اثر بخش

نویسنده	: دکتر محمد علی نویدی
مدیر نشر	: حامد جمالی نسب
صفحه آرای و طراحی	: علیرضا دارستانی
نوبت چاپ	: اول - ۱۳۹۶
تیراژ	: ۵۰۰
قیمت	: ۳۲۰۰۰۰ ریال
شابک	: ۹۷۸۶۰۰۷۱۱۱۵۶۷

دفتر فروش، تهران- خیابان انقلاب- رویروی تربیت بدنی دانشگاه تهران - جنب بانک صادرات- کاتبفروش محسن
تلفن: ۶۶۴۹۳۶۶۲ - ۰۹۱۲۳۷۷۶۸۸۰

کلیه حقوق و حق چاپ متن و عنوان کتاب که به ثبت رسیده است؛ مطابق با قانون حقوق مولفان و مصنفان مصوب ۱۳۲۸ محفوظ و متعلق به انتشارات دایره دانش می باشد. هرگونه برداشت، تکثیر، کپی برداری به هر شکل (چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی) بدون اجازه کتبی نشر ممنوع بوده و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

فهرست

۱۱	پیش گفتار
۲۳	تفکر، چراغ راه تمدن
۲۶	تفکر اثربخش و زندگی
۲۹	تفکر و نیرومندی در زندگی
۳۳	تفکر و تمثیل تابش نور
۳۷	تفکر و خود شناسی
۴۲	تفکر اثربخش و عادت عمل ورز
۴۶	تفکر و تحریر
۵۱	آغاز تفکر اثربخش
۵۶	تفکر قدرت بشری
۶۰	نسبت تفکر و حق
۶۴	تفکر و نمایش معنا
۶۹	نسبت تفکر و معنا
۷۴	اندیشیدن به معنا و زندگی
۷۹	معناشناسی در زندگی

۸۴.....	تفکر اثربخش و معناداری زندگی.....
۸۹.....	زندگی و معانی حقیقی و مجازی.....
۹۴.....	تعادل شرط تفکر.....
۹۹.....	تفکر و تعلق.....
۱۰۴.....	تفکر اثربخش و تفکر عقیم.....
۱۰۸.....	تفکر در اسارت.....
۱۱۳.....	تعصب و اسارت تفکر.....
۱۱۸.....	غلیان امیال اسارت تفکر.....
۱۲۶.....	مثنوی ربانان، سحر چهارم.....
۱۲۸.....	امکانات و اسارت تفکر.....
۱۳۳.....	تفکر و سازندگی.....
۱۳۷.....	اندیشیدن اثربخش و هوش در اثرگذار.....
۱۴۳.....	سود انگاری و تفکر اثربخش.....
۱۴۸.....	تفکر و مسئولیت پذیری.....
۱۵۳.....	تفکر اثربخش و فضیلت گرایی.....
۱۵۸.....	تفکر اثربخش و شأنیت گرایی.....
۱۶۳.....	تفکر اثربخش و واقعیت گرایی.....
۱۶۸.....	تفکر اثربخش و سنجش گری.....
۱۷۴.....	تفکر اثربخش و عدالت گرایی.....
۱۷۹.....	تفکر اثربخش و شکوفایی زندگی.....
۱۸۴.....	تفکر اثربخش و نوآوری در زندگی.....
۱۹۰.....	تفکر اثربخش و تاریک اندیشی در زندگی.....
۱۹۵.....	تاریک اندیشی و تعلیق زندگی.....
۲۰۰.....	تفکر اثربخش و تفکر انفعالی.....
۲۰۵.....	ریشه ها و عوامل انفعال تفکر.....
۲۰۹.....	برخی دیگر از عوامل انفعال تفکر.....
۲۱۳.....	برخی از ویژگی های تفکر منفعل.....
۲۱۸.....	راه های خروج از تفکر انفعالی.....

۲۲۳	تأملی در تفکر خلاق و تفکر اثربخش
۲۲۸	تفکر خلاق و تخریب عادات
۲۳۳	تفکر اثربخش و تلنگر اثرگذار
۲۳۸	تفکر انتقادی و تفکر اثربخش
۲۴۳	انتقاد مثبت و انتقاد منفی
۲۴۸	تفکر اثربخش و مراتب انتقاد
۲۵۳	تفکر اثربخش و آرمان گرایی
۲۵۸	تفکر و عین
۲۶۳	تفکر اثربخش و اندیشه انزوا
۲۶۸	تفکر اثربخش و اندیشه عامه
۲۷۳	تفکر اثربخش و مسائل شناسی
۲۷۸	تفکر اثربخش و راه حل شناسی
۲۸۳	تفکر اثربخش و مدل حل مسائل
۲۸۸	حقیقت شناسی تفکر اثربخش
۲۹۳	موضوع تفکر اثربخش
۲۹۸	غرض از تفکر اثربخش
۳۰۴	محورهای معرفتی و مدیریتی تفکر اثربخش
۳۱۰	محورهای راهبردی در تفکر اثربخش
۳۱۶	محورهای برنامه ای و اجرایی تفکر اثربخش
۳۲۱	روش شناسی تفکر اثربخش
۳۲۷	تفکر و پرسش اثربخش
۳۳۲	پرسیدن و اثربخشیدن
۳۳۷	تفکر و تغییر اثربخش
۳۴۲	تفکر اثربخش و تغییر
۳۴۸	اندیشه ورزیدن و عبرت گرفتن
۳۵۴	آیت های اصیل و عبرت های اثربخش

۳۵۹..... اندیشه ورزشی و کارآمدی
۳۶۵..... اندیشه ورزشی و کارآفرینی

www.ketab.ir

پیش گفتار

در این مقدمه و پیش گفتار به طور اجمال و مختصر به بحث و اندیشه در خصوص مراد و منظور از زندگی و تفکر و اثربخشی و تفکر اثربخش می پردازم:

زندگی چیست؟

زندگی حالت و کیفیت و صفت و چگونگی و وسعت زندگی بودن و حیات داشتن و رشد و نمو کردن و حس و حرکت و توان داشتن است؛ توان و قوت کار کردن و واکنش و عمل و عکس العمل داشتن در مقابل محرک ها و متحرک بودن است؛ مثل گیاه یا حیوان یا انسان یا سایر موجودات زنده؛ بنابراین، زندگی، تعیش و حیات و زندگانی و زیست و هستی داشتن می باشد.

زندگی، فعالیت و مجموعه ای از حرکت ها و عمل ها و کلیت بالنده و فعل و انفعالات و نقش و نگارها است؛ فلذا، زندگی، امری و کلیتی مدت دار و زمان مند و تاریخی و در وقت معین و مشخص است؛ یعنی، زندگی دارای محدودیت و مدت و ابتدا و انتها است؛ تولد تا مرگ، زمان معین زندگانی است؛ و اساساً، زندگی در ظرف و بستر زمان و زمین امکان پذیر است؛ و هر امر زمانی و زمینی، تاریخمند و دوره دار است.

زندگی، سرمایه و منبع و منشأ و دارایی و حتی ثروت و موجودی انسان زمانی و زمینی است؛ زندگی، تنها سرمایه‌ی بی‌بدیل انسان در این دنیا و جهان زیست انسانی است؛ بنابراین، زندگی، در درون و بواسطه امکانات و لوازم و نیازمندی‌های مادی و معاشی و معیشتی در جریان و سیلان است؛ در واقع، بدون امکانات مادی و معنوی، زندگی امکان‌هست ندارد؛ و زندگی عین هست است؛ هستی زندگی به شرایط و شروط و اصول و فروع بستگی تام و تمام دارد.

زندگی، با پیشیدن و عمل کردن و تجربه اندوختن و اثرمند شدن و ارتباط برقرار نمودن و تعامل کردن، معاش و ورزیدن در نسبت وثیق است؛ زندگی، در میان رویدادها و رخدادها و اتفاق‌ها و اتحاد‌ها و افتراق‌ها در گردش و چرخش است، اصولاً، زندگی خود بزرگترین و عظیم‌ترین و عجیب‌ترین، رخداد حیات می‌باشد؛ و خلقت انسان امر سترگ عالم و خدای متعال است؛ امری عجیب و تحیرافزا و حیرت‌انگیز؛ از این جهت، زندگی پیوسته در میان پرسش و پاسخ در سیر و سلوک است؛ زندگی و سؤال و جست‌وجوی جواب همزاد و قرین هستند؛ زندگی چیست؟ و انسان کیست؟ اولین و بزرگ‌ترین پرسش‌های انسان است؛ و هر آنچه می‌بینید از فرهنگ و تمدن و رشد و توسعه بشری، بخشی اندک و جزئی از این سؤالات است؛ بنابراین، زندگی، در درازنای تاریخ بشر، همواره در چالش‌ها و تهدیدها و فرصت‌ها و امکان‌ها و بوده‌ها و نبوده‌ها و شدن‌ها و صیورورت‌ها، ساری و جاری است.

زندگی، میدان حکایت و حکمت انسان و ساحت سرگذشت و زیست حیات آدمی است؛ حیات بشر عرصه اعمال او و مقبولات و مطروحات او است؛ قلمرو پذیرش او و رد و نقد و انتقادهای او و انتفاع‌ها و امضاهای او است؛ و انسان، در سپهر زندگی و گستره حیات خود، پذیرفتن و نپذیرفتن و دور ریختن و جذب کردن چیزها و پدیده‌ها و امور است؛ این است که آدمی با نواها و کهنه‌ها و قدیم‌ها و جدیدها در ارتباط است؛ این است که نوآوری و خلاقیت و تولید و توسعه و تعالی و ترقی همواره با زندگی قرابت و همراهی داشته است؛ در این نوشدگی و کهنه‌گشتگی امور زندگی معناها و مفهوم‌ها و دانش‌ها و علم‌ها و رازها و رمزها نهفته است؛ چه عوامل و عللی موجب نو شدن و کهنه گشتن زندگی‌ها می‌شود؟ آیا تاکنون به این پرسش اندیشیده‌ایم؟

آیا سرنوشت و سرگذشت زندگی انسان با این نواها و کهنه‌ها، سر و کار ندارد؟ آیا زندگی دیروز و دیرین با زندگی امروز و آتی یکسان و ثابت است؟ در این رفتن‌ها و شدن‌ها و بودن‌ها و ماندن‌ها، حکمتی است، شاید، بخشی از ریشه‌های تفکرات و بخش، به این نو شدن‌ها و ماندن‌ها و کهنه شدن‌ها، بر گردد؛ اثر چیست؟ و چه نقشی در تطور و تحول زندگی‌ها دارد؟ قدری صبر و تأمل و ثباتی لازم است.

زندگی و حیات، نقض و مقابل مرگ و مردگی است؛ این واقعیت ملموس و بین و مشهود و مسلم است و خود همان نفس خویش است؛ زندگی، با رشد و نمو و بالندگی و برکشیدگی و بالاروندگی و تنوع و تکثر و تنوع و کثرت و کاهش و افزایش مرتبط می‌باشد؛ و مردگی، با افسردگی، سر خوردگی، پژمرده‌گی، تحلیل و تقلیل و از بین رفتگی، نسبت وجودی و اثری دارند؛ زندگی، در وجه کلی و عمومی خود، مشترک و شایع بین موجودات زنده و حیات‌دار است؛ لیکن، زندگی در معنای خاص و انسانی خود، با استقامت، عمر، عقل و حق نسبت عمیق و رابطه وثیق دارد؛ زندگی انسان برکشیدگی و بالارفتگی اصل زندگانی و حیات است؛ یعنی، انسان با تولد ثانی و رشد ارکانی و عقلانی و نیل به میدان دانایی و خردمندی و بر صعودی در منازل و مراتب روحانی و اثرمندی، به مرحله و مرتبه زندگی انسانی می‌رسد و تازه آغاز راه است.

گویي، زندگی وجه و صورت فردی دارد و وجه و صورت جمعی و وجه و صورت اصیل و اثری؛ در صورت فردی آحاد و اشخاص مشترکند و در صورت جمعی گروها و جمعیت‌ها منافع مشترک و اهداف متفق دارند؛ و اما در وجه و صورت اصیل و اثری، انسان و زندگی و جامعه و ملل، واقعا برکشیده می‌شوند و ترقی و تعالی می‌جویند و رشد عقلانی می‌یابند؛ این رشد، با اهداف و غرض و غایت آدمی و با تکامل حقیقی انسان و جوامع بشری ارتباط واقعی دارد. در این رشد، هم معنا و هم ماده دخیل هستند؛ یعنی، هم بعد مادی و هم بعد و جنبه معنوی مدخلیت دارند؛ پس، زندگی فرایند و جریانی است که در طول و عرض گذشته، حال و آینده در حرکت است؛ هم محتوا و هم شکل و قالب زمانه با زندگی مناسبت دارد.

زندگی "life" هم جان دارد و هم جسم؛ جسم و جان زندگی چنان به هم تنیده شده اند که یک کلیت و تمامیت کامل تشکیل داده اند؛ در نگرش تفکر اثربخش، جسم زندگی جان شده و جان زندگی تجسم پیدا کرده است؛ راز این بهم تنیدگی و وحدت یافتگی در اثرها و اثربخشی ها است؛ راز دوام زندگی ها نیز در این وحدت و تمامیت است؛ "habitanacy" یعنی، سکونت و سکنی گزیدن و زندگی و گاهی جمعیت است، آن تجلی و تجسم وحدت حاصله از اثر وجودی و ثمره عقلانی و حقانی، سبب این سکونت ها و ماندگار ها و استمرارها و دوام های زندگی است؛ "existence" یعنی، وجود و موجودیت و بایش و بایا بودن و بایستگی و امر ضروری و زندگی است؛ یعنی، زندگی امری ضروری و شایسته و بایسته برای انسان است؛ پس، دوام و قوام و پایا و مانا بودن زندگی با حقیقت و موجودیت و ضرورت زندگی نسبت دارد؛ بدین سان، زندگی فقط، خور و خواب و خشنود و راحتی ظاهری و لذت و مکت نیست؛ زندگی، طعم هستی و مزه اثرمندی است؛ زندگی نمائنده وجود و اثربخشی است؛ زندگی، طرز نگرستن و نیک دیدن و خوب اندیشیدن و شوق عمل و اشتیاق امر است؛ یعنی، زندگی فرصت ها و لحظه های هستی داشتن و عقل ورزیدن و اثر گذاشتن می باشد؛ زندگی، با همین امور و پدیده ها و پدیدار ها و ایماژ ها و نشان ها و علامت ها و نقش ها معمولیت دارد؛ زندگی با داستان عقلانیت بشر و ویرانی خرد بشری، با ترازوی ها و کمدی ها و باید و نباید ها و موسیقی و کار و فعالیت و سلامت و بیماری ها و میل ها و قهرها و آموختن ها و فراموشی ها و رن ها و راحتی ها و دوست داشتن ها و دشمنی ها، سر و کار دارد؛ زندگی با ارزش ها و اعتبار ها و اصل ها و فرع ها و حق ها و ناحق ها و خردمندی ها و حماقت ها مشغول و معروف است؛ مع الوصف، حیات و هیئت انسان و زندگی همچنان باقی است، و دانسته زندگی در مقابل نادانسته آن بسی اندک است و این جریان پیوسته استمرار دارد؛ نگرش اثربخش، یک شیوه پیش نهاده و یک راه تازه مطرح شده است که بر مبنای اثربخشی و اثرها، به زندگی نگاه می کند و می اندیشد و اهتمام می ورزد و عمل آوری می نماید.

مرگ جهل است و زندگی دانش

مرده نادان و زنده دانایان

"ناصر خسرو"

مردگی جهل و زندگی دین است

هر چه گفتند مغز آن این است.

"حکیم نیشابوری"

پرسش اساسی و بنیادی دیگر این است که، هدف‌ها و شیوه‌های زندگی از منظر تفکرات و بخش کدام است؟

اهداف زندگی از وجوه و جوانب گوناگون و مختلف قابل بحث و بررسی و مطالعه و تحقیق می‌باشند؛ هم از حیث مفاهیم و هم از جهت مصادیق و هم از جانب متعلق اعمال و هم از سوی شرایط زندگی و مقتضیات زیست جمعی؛ ممکن است گفته شود هر کس و هر شخصی در این زندگی هدفی و اهدافی دارد؛ این مطلب در حدیث نبوی خود درست است؛ لیکن، وقتی فرد و شخص در درون اجتماع تعریف و ترجمه و تفسیر می‌شود؛ اهداف جمعی و اجتماعی برجسته و ممتاز و مهم می‌شوند؛ مثلاً، هدف فرد پیدا کردن تخصص در یک رشته و گرایش خاص می‌تواند باشد؛ در حالیکه هدف اجتماع سلامت جمعی و ایمنی عمومی را نشاط جامعه می‌تواند باشد؛ و چنین است اهداف جوامع مختلف و متفاوت بر حسب شرایط و ترکیب عناصر و فرهنگ و تمدن موروثی و شرایط فعلی و چشم انداز خود؛ اما، یک هدف و یا اهدافی حقیقی و واقعی را اسیل و نتیجه بخش و غایی و نهایی برای هر فرد و جامعه و بشریت قابل طرح و اعتنا قرار است؛ و آن از طبیعت مشترک و فطرت و سرشت ایزدی و الهی انسان ناشی می‌شود؛ از این دیدگاه هدف انسان شکوفایی قوا و استعدادها و نیروهای نهفته و خفته آدمی است؛ شکوفایی و رشد قوای مختلف انسان، همانا، نیل به غایت و هدف غایی خود می‌باشد این شکوفایی و بالندگی، رشد عقلانی و اتصال حقانی را سبب می‌شود و این فرجه‌ی جان همانا، امکان ارتباط با حقیقت و حق

را میسر می سازد؛ در واقع، این ترقی و تعالی وجودی و ظهور اثر حقیقی هستی انسان و جوامع بشری، هم از حیث عقل قابل استدلال است و هم از نظر آموزه های دینی؛ تقرب بخدا یعنی رشد و تعالی وجودی و آگاهانه آدمی، رشد و شکوفایی عقل و خرد انسان یعنی تجلی گوهر حقیقی آدمی و رسیدن به کمال انسانیت و تکامل بشری. معنای این شکوفایی، این است که انسان اثرواقعی خود را ظهور و بروز دهد و در حقیقت اثربخش باشد؛ هدف انسان در اثربخشی و اثرمندی حاصل آمدن و محقق شدنی است.

راه و شیوه های زندگی کدام اند؛ شیوه های پیش بردن و راه بردن و درست راه بردن زندگی فراوان و گوناگون است. مثلاً شیوه دینی، شیوه عرفانی، شیوه تجربی، شیوه قراردادی، شیوه الحادی، و شیوه عقلانی و خردمیزانه؛ از منظر تفکر اثربخش، شیوه زندگی عقلانی با راه علم و دانش و صراط دین و حق هستی و هدایتی دارد؛ زیرا عقل و حق از یک ریشه و منشأ ناشی می شوند و حکم واقعی واحد دارند؛ این را اینجا از دیدگاه تفکر اثربخش، شیوه زندگی را مورد دقت و مطالعه و بررسی قرار می دهیم و بحث عقلانی می کنیم.

تفکر، نیروی اثربخش و به عبارت دقیق تر اثر خود آگاه هستی انسان است؛ یعنی تفکر خود اثر است اما، با اثرهای معمولی و دیگر متفاوت و ممتاز است؛ تفکر اثر خود فهم و دیگری فهم است؛ بنابراین، تفکر، نیروی اندیشیدن و اثربخشیدن پیوسته و بی وقفه آدمی است؛ یعنی، آدمی قادر است همواره در باره خود و امور خود بیندیشد و بفهمد و درک کند و دریابد و بیان نماید؛ این فکر کردن و اندیشیدن و پیوستن و رسیدن، حد و حدود ندارد؛ از امور روزمره گرفته تا امور کلان و تا عادت ها و حتی خود افکار متعلق تفکر هستند؛ تفکر راهی است که با پرسش و سوال پیوستگی همیشگی دارد، تفکر به سوالات و پرسش تمرکز و تمحّض می کند تا نیک بفهمد و در نهاد و جان خود درک کند؛ تفکر اثربخش، هم به محتوای زندگی می اندیشد و هم به صورت و قالب و روش زندگانی؛ تفکر اثربخش، بسیار مهم و حیاتی است چون با علم و عمل توأمان سر و کار دارد و به اتصال این دو می اندیشد؛ یعنی، تفکر شیوه علم و عمل و کار و تصمیم و برنامه و اجرا و انجام و ترک فعل است و زندگی به معنای واقعی با این امور مشغول و مشهور است؛ تفکر اثربخش،

راجع به تقدیر زندگی‌ها نیز می‌اندیشد و اساساً، تأمل در خصوص تقدیر را یک امر حیاتی و بنیادی می‌داند؛ یعنی، تفکر شیوه فراگیر زندگی است؛ از امور واقعی گرفته تا امور انتزاعی و ذهنی عرصه و متعلق تفکر است؛ تفکر زندگی فراخ و موسع را برای انسان ملحوظ می‌دارد؛ از خاک تا افلاک قلمرو توجه و تفتن و تمرکز تفکر است؛ البته نه تفکر خیالی و انتزاعی صرف و عقل خفته و خوابناک، بلکه تفکر اثربخش.

شیوه تفکر، گشودن راه انتقاد و پرسش و نقد گذشته و وضع حال و اندیشه به آینده زندگی است؛ تفکر، معنای واقعی، طالب همیاری و همکاری با تمام قوا و نیروهای درونی و بیرونی زندگی است؛ این است به یاد و شیوه تفکر بطور جدی به زندگی یاری می‌رساند و تفکر و زندگی همزاد و همدم و هم‌مسند؛ بنابراین، در زندگی هدف‌های گوناگون و متفاوت وجود دارد یا ایجاد می‌شود و بر اساس اهداف شیوه‌های زندگی مختلف و گوناگون کشف و اعمال می‌گردد؛ لیکن، ریشه تمام شیوه‌های حقیقی زندگی بر سه‌تایی به حق و حقیقت مطلق می‌رسد.

تفکر اثربخش چگونه پیدا می‌شود و ظهور می‌کند؟ با زندگی همراهی می‌کند؟

فرایند پیدایش تفکر اثربخش همانند هر علمی و دیدگاهی و نگرشی و حوزه اندیشگی می‌باشد؛ علم از دو بال اندیشه و نیروی فکر و عقل و اثر از یک طرف، و واقعیات زندگی و پدیده‌های زندگانی از سوی دیگر تکون و تکامل می‌یابد؛ یعنی، زندگی با تفکر و واقعیت معنا می‌شود؛ علوم چرا و چگونه بوجود آمده‌اند و پدیدار گشته‌اند؟ در پیدایش و تکوین علوم و حوزه‌های اندیشگی؛ اولاً، ضرورت و ذات زندگی و نحوه و شیوه زندگی انسان دخیل بوده است و نیازها، موضوعات و تعلقات جریان زندگی مؤثر بوده است مثل، سلامت که موضوع علم طب است؛ و نیازهای مسایل و مباحث پیش آمده و نیازمند اثر داشته است؛ در فرایند زندگی، لاجرم مشکلات و مسایل و گره‌ها و معضلات و بحران‌ها پیش می‌آید؛ و این نیز از عوامل ظهور و پیدایش علوم و حوزه‌های معرفتی است؛ نیاز به رشد و نمو و پیشرفت و شکوفایی و تأمین مایحتاج زندگی از عوامل و علل پیدایش علم‌ها و دانش و نگاه‌های معرفتی و مدیریتی است؛ نیاز به ارتباطات و تعاملات از جمله ضروریات

زندگی جمعی و گروهی و ملی و جهانی است؛ این عناصر و عوامل بخشی از ریشه‌شناسی پیدایش علوم را بیان و روشن می‌کنند؛ مثلاً، فیزیک چرا پیدا شده است؟ چون انسان نیاز به تحقیق و مطالعه در خصوص طبیعت و امور واقعی و بیداری عالم بطور ویژه و خاص و متمرکز داشته است؛ پس، هم موضوع و مباحث و مسایل و مشکلات ظهور کرده و هم شیوه نسبتاً مستقل و جدا در مطالعه طبیعت کشف شده است؛ سایر علوم از زمین‌شناسی گرفته تا مهندسی و علوم پزشکی و فلسفه و جامعه‌شناسی و هنر و غیره؛ تقریباً، چنین وضعی داشته‌اند.

تفکر اثربخش نگرش و دیدگاه و رویکرد نوینی است که هم وجه عقلانی و تفکری دارد و هم وجه عملی و اثری دارد؛ متعلق و موضوع تفکر اثربخش، تمرکز و تمحُّص در مطالعه و دقت و توجه در اثرهای انواع و اقسام و تنوع و تکثر و نحوه کارکرد و نقش اثرها در زندگی و امور انسان است؛ بنابراین، مسأله‌تأمل و تمرکز غنی و قوی محتاج است؛ تفکر اثربخش، نیرو و توان و قدرت و قوتی است که آدمی را قادر می‌سازد تا در خصوص اثرها و تأثیرها و اثرها و اثرگذاری‌ها و نحوه تولید اثرها التفات و عنایت ویژه داشته باشد؛ و زندگی و حتی تفکر اصل و عین اثر هستند؛ تفکر اثربخش، نیروی سازنده و بلندپایه زندگی است؛ پس بنابراین، تفکر اثربخش، از آن نیرو و توان و انرژی و اثر بحث می‌کند؛ تفکر اثربخش، شیوه بکارگیری آن نیرو و اثر است.

در ساخت تفکر اثربخش، از کم و کیف و چرایی و چگونه و تنه‌ها و ساقه‌ها و میوه‌ها و ثمره‌ها و عملکرد و نتایج آن نیرو بحث می‌شود؛ پس، تفکر اثربخش، دارای موضوع و روش و شیوه بررسی و مسایل و مباحث و طرق کاربرد و حصول نتیجه است؛ تفکر اثربخش؛ یک نگرش نو و یک شیوه جدید در زندگی است؛ مثلاً، چگونه در جامعه رفتار کنیم و مفید و مصلح باشیم؟ از منظر تفکر اثربخش، اگر به اثربخشی و اثرها توجه شود و پرسش گردد، آیا این رفتار "من" اثربخش است یا نه؟ قطعاً در فایده‌مندی جامعه مؤثر خواهد بود؛ اثرهای واقعی و مثبت و خیر ریشه در عقل و حق و خیر حقیقی دارند؛ و اساساً، همه چیز با اثر وجودی شناخته می‌شود و چیزی که اثر ندارد واقعیت ندارد.